

Düzmece Mustafa hadisesi ve Edirne yangını bu kısımda yer almaktadır. Sonuncu bölümde çeşitli şairlerin Edirne hakkında söyledikleri şiirlere yer verilmiştir. Bunların en ünlüleri Hâtemî Bey, Hisarî mahlaslı Hüseyin Çelebi, Tîgî Bey, Nev'îzâde Atâî, Nef'î ve Şeyhülislâm Yahyâ'dır. Hibri'nin eserini hazırlarken eş-Şekâ'îku'n-nu^cmaniyye ve Atâî zeylinde de faydalandığı anlaşılmaktadır.

Enisü'l-müsâmirîn'in sekiz yazma nüshası tesbit edilmiştir. Bunlardan ikisi Millet Kütüphanesi'nde (Ali Emîrî, Tarih, nr. 68, 69), diğerleri İstanbul Üniversitesi (TY, nr. 451), Süleymaniye (Reşid Efendi, nr. 616) kütüphaneleriyle Edirne Selimiye Kütüphanesi (nr. 2163/5), Viyana Nationalbibliothek (nr. 1052), Kahire Dârü'l-kütübî'l-Misriyye (*Fihrisü'l-mahtûâtâtî't-Türkiyyeti'l-Ösmâniyye*, I, 57) ve Ekrem Hakkı Ayverdi özel koleksiyonunda bulunmaktadır. Eser üzerinde Sevim İlgürel tarafından bir doktora çalışması yapılmıştır (bk. bibl.).

BİBLİYOGRAFYA :

Abdurrahman Hibri Efendi, *Enisü'l-müsâmirîn*, Millet Ktp., Ali Emîrî, Tarih, nr. 68, 69; Babinger, *GOW*, s. 213-214; Tayyib Gökbiğlin, "Tarihimizde Edirne'nin Mevkii ve Tarihçileri", *Üniversite Haftası: Edirne Konferansları*, İstanbul 1958, s. 38-63; a.mlf., "Edirne Hakkında Yazılmış Tarihler ve Enisü'l-müsâmirîn", *Edirne: Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı*, Ankara 1965, s. 77-117; Sevim İlgürel, *Enisü'l-müsâmirîn (Abdurrahman Hibri'nin) Tahliht ve Tenkidli Neşri* (doktora tezi, 1972), İÜ Ktp., Tez, nr. 9418; a.mlf., "Hibri'nin Enisü'l-müsâmirîn'i", *GDAAD*, sy. 2-3 (1974), s. 137-158; *Fihrisü'l-mahtûâtâtî't-Türkiyyeti'l-Ösmâniyye: 1870-1980* (nşr. Dârü'l-Kütübî'l-kavmiyye), Kahire 1987, I, 57.

MÜCTEBA İLGÜREL

ENMÂTÎ

(الأنطاطي)

Ebû'l-Berekât Abdülvehhâb
b. el-Mübârek
b. Ahmed el-Enmâtî
(ö. 538/1143)

Muhaddis.

462'de (1069-70) Bağdat'ta doğdu ve orada yaşadı. Ebû Muhammed Abdullah b. Muhammed es-Sarîfî'nden Ali b. Ca'd'ın *el-Ca'diyyât* diye anılan rivayetlerini okudu. Ayrıca Abdülazîz b. Ali el-Enmâtî, Ebû Nasr Muhammed b. Muhammed ez-Zeynî, Ali b. Ahmed el-Büsri ve Rızkullah b. Abdülvehhâb et-Temîmî gibi Bağdat'ın tanınmış hadis âlimlerinden ders aldı. İbnü't-Tuyûrî Mübâ-

rek b. Abdülcebbar es-Sayrafi'nin bütün hadislerini kiraat yoluyla elde etti. O devirde bilinen hadis kitaplarının tamamını, çoğunu bizzat istinsah etmek suretiyle okudu ve pek çok hadisi bir araya topladı. İstinsah ettiği eserler arasında İbn Sa'd'ın *eş-Tabakâtü'l-kübrâ'sı*, Hatîb el-Bağdâdî'nin *Târîhu Bağdâd*'ı gibi hacimli eserler de vardır. Talebesi Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî onun kadar çok hadis yazan bir âlim görmediğini söylemektedir. Güvenilir bir muhaddis olan Enmâtî'ye bu gayretleri sebebiyle "Bağdat muhaddisi" ve "hadis hâfızı" unvanları verildi. Abdülkerim b. Muhammed es-Sem'ânî ve diğer bazı âlimler râvilerin cerh ve ta'dîli hususunda onun görüşlerine başvururlardı.

Devrinin tanınmış birçok âlimi Enmâtî'nin geniş hadis bilgisinden faydalandı. Bağdatlı hadis hâfızı İbn Nâsir es-Selâmî, Abdülkerim b. Muhammed es-Sem'ânî, Ebû'l-Kâsım İbn Asâkir, Silefî, Ebû Müsâ el-Medîni, İbnü'l-Cevzî ve İbn Sükeyne gibi tanınmış âlimlerle, kendisinden yaşça büyük olmasına rağmen İbnü'l-Kayserânî Muhammed b. Tâhir ondan hadis almışlardır. Sem'ânî *el-Ca'diyyât*'ı, Ya'küb b. Şeybe ile Ya'küb el-Fesevî'nin müsnedlerini, Ebû Tâhir Muhallîs'in *el-Fevâ'idü'l-muntekâ't*'ini ondan okuduğunu söylemiştir.

Enmâtî yaşadığı sürece hadis okuyup okutmaya ve talebe yetiştirmeye devam etmiştir. 11 Muharrem 538'de (26 Temmuz 1143) Bağdat'ta vefat etti ve şehrin batı tarafındaki Şünûziye Mezarlığı'na defnedildi. Cenaze namazını devrin tanınmış vâizi Ebû'l-Hasan el-Gaznevî kıldırdı.

Selef akidesini benimseyen, ilmi ve üstün ahlâkı sebebiyle çevresinde örnek insan kabul edilen Enmâtî talebelerinden hiçbir maddî karşılık beklemediği gibi bu maksatla para alanları ayıplar, "Sana nasıl parasız öğrettilerse sen de başkalarına parasız öğret" sözünü sık sık tekrarlardı. Enmâtî'nin bıkıp usanmadan talebe okuttuğundan bahseden İbnü'l-Cevzî hocaları arasında en çok ondan faydalandığını, hadis rivayeti sırasında duyulanıp ağlamasından çok etkilendiğini kaydeder. Güler yüzlü bir insan olan Enmâtî kimsenin dedikodusunu yapmaz, yanında giybet edilmesinden hoşlanmazdı. Başkasının hakkına saygı duyar, insanlara yapılan haksızlığı bağışlamazdı. Bir defasında Mansûr Camii'ne giderken gasbedilen arazi üzerinde kurulduğunu söyleyerek Kalâin ırma-

ğındaki köprüden geçmemiş, eski köprüden dolaşmıştı.

Enmâtî'nin *Kitâb fi'l-icâzât*, *Te'hâric fi'l-hadis* ve *Fevâ'id fi'l-hadis* adlı eserlerinin bulunduğu kaynaklarda haber verilmekte, *Kitâb fi'l-icâzât*'ta, yaygın kanaatin aksine, icâzet yoluyla alınan bir hadisin yine icâzet yoluyla nakledilmesini câiz görmediği belirtilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam*, X, 108-109; a.mlf., *Şifâtü's-şafıve*, II, 498-499; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, XI, 96; İbnü'n-Neccâr, *el-Müstefâd min Zeyli Târîhi Bağdâd*, Haydarâbâd 1978, I, 380-384; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XX, 134-137; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, IV, 1282-1284; a.mlf., *el-İber*, II, 454; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, XII, 219; İbn Receb, *Zeylû Tabakâti'l-Hanâbile*, Beyrut, ts., I, 201-203; Süyûtî, *Tabakâtü'l-huffâz* (Ömer), s. 464-465; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IV, 116-117; *Hediyetü'l-ârifin*, I, 638; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mu'ellifin*, VI, 227; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), IV, 185.

SELMAN BAŞARAN

ENNİYYE

(bk. İNNİYYE).

ENSÂB

(bk. PUT).

ENSÂB

(الأنساب)

Arap literatüründe kabilelerin soyunu inceleyen ilim dalı için kullanılan bir terim.

Ensâb "soy" anlamına gelen neseb kelimesinin çoğuludur. Bir görüşe göre yalnız baba tarafından, diğer bir görüşe göre ise hem baba hem anne tarafından olan akrabalık bağına neseb denilir. Neseb, nüsbe ve nisbe kelimeleri bir kabileye veya bir beldeye mensup olmayı da ifade eder. Neseb bilgisi (ilmü'l-ensâb) konusunda uzmanlaşmış kimseye *nessâb* yahut *nessâbe* adı verilir. Neseb yakınlığı ülke, meslek, sanat, mezhep ve tarikat gibi hususlarla da ilgili olabilir.

Neseb kelimesi Kur'an-ı Kerim'de "soy" anlamında iki yerde geçmektedir: "Sudan (meniden) bir insan yaratıp onu neseb ve sıhriyete (kan ve evlilik bağından doğan yakınlığa) dönüştüren O'dur" (el-Furkân 25/54); "Allah ile cinler arasında bir neseb birliği uydurdular" (es-Sâffât 37/158). Ensâb kelimesi de bir âyette aynı anlamda kullanılmıştır: "Sûra üflendiği zaman